

Yuriy Zayonchkovskiy

JOINT RULE OF JUCHID KHANS MAHMUD BEN MUHAMMAD AND AHMAD BEN MUHAMMAD (1459–1476) (FROM NUMISMATIC DATA)

On the basis of analysis of legends of silver coins of Juchid khans Mahmud ben Muhammad and Ahmad ben Muhammad conclusion is made about their joint rule in 1459–1476. Ahmad was "sultan supreme" during that period. Two new types of coins of Mahmud ben Küchük Muhammad are published.

Key words: Juchid numismatics, joint rule, Mahmud ben Küchük Muhammad, Ahmad ben Küchük Muhammad, Gold Orda.

УДК 930 (477.83/.86)

Іван Куций

СЛОВ'ЯНОЗНАВЧІ СТУДІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ДУМЦІ ГАЛИЧИНИ ХІХ СТ. ЯК ЛЕГІТИМІЗАЦІЙНИЙ ЧИННИК СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті досліджено взаємозв'язок між студіями слов'янського етногенезу в українській історіографії Галичини ХІХ ст. та генезою ідеї про слов'янську спільність в українській інтелектуальній думці. Проаналізовано погляди українських істориків Галичини на проблему походження слов'ян.

Ключові слова: слов'яни, історіографія, етногенез, етніонім, концепція.

Актуальні дискусії про геополітичний вектор та цивілізаційний шлях розвитку України та її місце у сьогодиньшому "конфлікті цивілізацій" спонукає нас до глибшого дослідження процесу генези цивілізаційної ідентичності в українській суспільно-політичній та інтелектуальній думці. Вагомим об'єктом дослідження тут постає українська історична думка в період "довгого ХІХ-го століття", адже саме у ній почала активно дискутуватися проблема приналежності Русі-України до слов'янського чи європейського світу.

Сьогодні теза про європейську цивілізаційну приналежність в сучасній українській інтелектуальній думці зведена практично до аксіоми, що не потребує додаткового доведення. Тому для нас особливий дослідницький інтерес матиме вивчення генези альтернативних до європейського варіантів цивілізаційної самоідентифікації українських інтелектуалів у минулому. Такою альтернативою у ХІХ ст. була слов'янська ідентичність, яка у першій половині століття була цілком домінуючою в середовищі української інтелігенції. Становлення цієї ідентичності в українській інтелектуальній думці, зокрема в історіографії – це практично недосліджена на сьогодні тема. В цьому полягає актуальність обраної теми дослідження.

На сьогодні ще немає праці, яка цілісно розглядала б поставлену проблему. Лише слов'янознавчі студії окремих істориків детально досліджувались, але без врахування впливу цивілізаційних дискусій на ці історичні інтерпретації. Так, наукові постулати О.Партицького свого часу піддавались критичним оцінкам М.Грушевського [2] та І.Копача [7]. У деяких дослідженнях пізніших часів, зокрема Г.Гербільського [1], Г.Дем'яна [3], А.Королька [8], З.Матисякевича [9] охарактеризовано погляди окремих істориків на найдавніше минуле слов'ян. Недостатня вивченість цієї проблеми спонукала нас до глибшого з'ясування поглядів істориків Галичини ХІХ ст. на походження слов'ян. Пропонована стаття є спробою узагальнити та систематизувати здобутки галицької історіографії ХІХ ст. щодо слов'янського етногенезу й визначити взаємозв'язок цих інтерпретацій із цивілізаційними дискусіями цього часу.

Ідея про загальнослов'янську спільність та взаємність реалізовувалась в історичній думці насамперед в інтерпретаціях стародавньої епохи. Концептуальною основою історичної легітимізації цієї ідеї стало обґрунтування тези про спільні генетичні корені усіх слов'янських народів й "прадавнє" протистояння їх "германському світу". Водночас саме ця стародавня епоха з-поміж усіх історичних періодів в українській історіографії Галичини ХІХ ст. була найменш дослідженим періодом. Мало хто із тогочасних істориків заглиблювався в події, що передували утворенню Давньоруської держави.

Вихідною точкою в їхніх історичних концепціях була теза про давньослов'янську спільність. Згідно із усталеною традицією, галицькі історики найдавніше минуле свого народу розглядали лише у контексті історії "слов'янщини". Причини цього слід шукати в суспільно-політичній ідеології тогочасного галицького суспільства. Вагомий вплив на інтелектуальне життя галичан мала ідеологія панславізму у різних її варіантах – як росієцентричного, так і австрославізму.

Популярність панславізму значною мірою посилювала у працях галицьких істориків тенденцію до пошуку спільних генетичних коренів для всіх слов'ян.

Багато тогочасних істориків Галичини, перебільшуючи авторитет "Повісті временних літ" Нестора як найдостовірнішого джерела, дотримувались теорії про наддунайську прабатьківщину слов'ян. Так, Д.Зубрицький свій виклад стародавньої історії слов'ян побудував на основі переказу свідчень із згаданого літопису, доповнивши його твердженнями закарпатського історика Ю.Венеліна про слов'яно-римські війни 32 р. до н.е. – 9 р. н.е. Як аргумент на користь наддунайського походження слов'ян Д.Зубрицький навів також українські, російські та польські пісні із згадкою про Дунай [6, с. 114–116]. Логічний зв'язок між подіями I і IX століть у працях цього історика відсутній.

Проблема походження слов'ян займає чільне місце в науково-історичній спадщині І.Вагилевича. Цей дослідник певний час вважав, що слов'яни походять з Індії [1, с. 158]. Згодом предками слов'ян він почав вважати придунайські фрако-ілірійські племена, що переселялися на північ від Карпат протягом чотирьох століть, починаючи від часів війн римського імператора Трояна. Появу слов'ян на території Скіфії вчений датував 350 роком. Тут, на думку І.Вагилевича, слов'яни були підкорені готами, а згодом увійшли до складу держави гунів, разом із якими вони захопили територію Дакії. Вторгнення слов'ян на територію Римської імперії він розглядав як спробу повернути назад втрачені раніше землі [3, с. 55]. І.Вагилевич твердив про утворення в V ст. двох етнополітичних спільностей – слов'ян (між Дністром та Дунаєм) та антів (між Дністром та Дніпром) [3, с. 58]. Дослідник подав також детальний виклад походів слов'ян на Візантію.

І.Вагилевич у більшості своїх тверджень стосовно теорії фрако-ілірійського походження слов'ян поділяв думки відомого польського вченого А.Бельовського, доповнивши їх чималою кількістю власних суджень. Наукова аргументація І.Вагилевича у з'ясуванні цих проблем у багатьох випадках була непереконливою чи сумнівною. Тотожність фрако-ілірійців і слов'ян він обґрунтував деякими етнографічними та лінгвістичними подібностями. Втім І.Вагилевич не мав значного впливу на розвиток української історичної думки стосовно проблеми походження слов'ян, адже його головна праця "Вивід початків слов'ян від трако-ілірійців" так і не була опублікована в повному обсязі.

Стародавня історія слов'ян постійно знаходилась також у сфері зацікавлень Я.Головацького, який розпочинав нею виклад матеріалу в всіх своїх узагальнюючих працях. Цей дослідник був прихильником теорії автохтонності слов'ян, вважаючи їхньою прабатьківщиною Прикарпаття.

Висловлюючи лише загальні положення щодо цієї проблеми, він відзначав, що слов'яни були "первісними обивателями" Прикарпаття, "свого стародавнього отечества", бо "історія ніде не упоминає о пришествію або населенню слов'ян в сих сторонах". Вчений твердив, що слов'янський народ "доконче зріс на місці, він первобитний" [1, с. 157]. Прихильником автохтонної теорії походження слов'ян був і Б.Дідицький, який поділяв думку, що предки слов'ян заселяли територію Русі з "незапам'ятних часів" [4, с. 2]. У поглядах відомого галицького історика І.Шараневича спостерігаємо дещо суперечливе поєднання елементів автохтонної та наддунайської теорій походження слов'ян. Так, визначаючи етнічну приналежність землеробського населення Скіфії, він припускав, що скіфи-землероби були слов'янського походження [14, с. 2]. Водночас цей науковець вів мову про переселення слов'ян із своїх "колибельних жилищ над Дунаєм" у зв'язку із натиском кельтів, римлян та германців [14, с. 3]. Із висловлених І.Шараневичем думок впливало, що слов'яни мали як автохтонних (скіфів-землеробів), так і наддунайських предків. Певний внесок у вивчення проблеми етногенезу слов'ян здійснив А.Петрушевич, який у своїх працях надав значної ваги вивченню географічної номенклатури. Цей дослідник слов'янську прабатьківщину локалізував у Карпатах [8, с. 13].

З-поміж галицьких дослідників етногенезу слов'ян на особливу увагу заслуговує О.Партицький, який першим зробив спробу окреслення концепції стародавньої історії та видав спеціальну узагальнюючу монографію з цього періоду. Цей вчений був єдиним у свій час, хто обрав стародавню історію як головний предмет своїх наукових зацікавлень.

Історичні студії О.Партицький розпочав із публікації розвідки "Червоня Русь в часах пред-історичних" у 1863 р., у якій він висунув тезу про гетів як предків галицьких русинів [7, с. 7]. З цього часу й аж до кінця життя стародавня історія України стала провідною темою його наукових зацікавлень. Окремим її аспектам учений присвятив ряд спеціалізованих популярних статей, поміщених в основному у часописі "Діло".

У 1889 році О.Партицький видав працю "Велика слов'янська держава перед двома тисячами літ", яка була присвячена дослідженню Скіфії. Пізніше, у 1894 році, учений видав велику узагальнюючу монографію "Старинна історія Галичини", яка стала своєрідним підсумком багаторічних студій автора. Хронологічні рамки цієї праці охоплюють події з VII ст. до н.е. до початку II ст. н.е. Книга задумувалась автором як перший том великого видання, де виклад подій мав сягнути

часів виникнення Давньоруської держави, однак автор не встиг здійснити ці плани. До О.Партицького ніхто із галицьких істориків таких ґрунтовних досліджень стародавньої історії не здійснював.

Детальнішої характеристики заслуговують наукова методологія та методика О.Партицького. В основу джерельної бази своїх досліджень він поклав матеріал "язиковий" (лінгвістичний), не приділяючи достатньої уваги при цьому іншим видам історичних джерел. Особливо помітним є нехтування з боку вченого археологічними джерелами, які, зрозуміло, для дослідження історії стародавніх часів мають чи не першорядне значення. Варто зазначити, що на середину 90-х років XIX ст. археологія вже могла похвалитися певними здобутками.

Аналіз праць О.Партицького свідчить про те, що їх автор проявляв неабияку обізнаність із усною народною творчістю, міфологією, звичаями та обрядами слов'янських народів а також відзначався ґрунтовним знанням античних, візантійських, давньоруських і західноєвропейських писемних пам'яток. Однак при цьому він у більшості випадків не здійснював усестороннього розгляду всіх цих джерел, а використовував їх переважно у якості матеріалу для свого "язикословного" аналізу.

Опираючись на лінгвістичний матеріал вчений обґрунтував більшу частину своїх історичних гіпотез та теорій. Основний зміст історико-дослідницької діяльності О.Партицького полягав насамперед в аналізі топонімів, етнонімів, власних назв історичних або міфічних персонажів. При цьому часто траплялося, що лише співзвучність назв, які відносились до різних історичних періодів чи епох й стосувалися різних місцевостей, приводила дослідника до думки про спільність походження цих назв. Так, генетичні корені русинів він шукав серед племен і народів стародавньої епохи лише на основі подібності їхніх назв із сучасною географічною номенклатурою. Деяка подібність звичаїв та обрядів стародавніх племен та українців за середньовічних чи нових часів була для нього достатнім аргументом для зарахування цих племен до числа безпосередніх предків свого народу. Помітним є прагнення дослідника довести причетність всіх стародавніх етносів, що проживали на території України чи суміжних регіонах, до процесу етногенезу українського народу.

Намагаючись давати ствердні відповіді на суперечливі чи дискусійні питання, вчений неодноразово робив неаргументовані й сумнівні висновки. Вже навіть для сучасників очевидною була хибність багатьох його наукових положень.

Тогочасні критики О.Партицького помічали у нього довільність й необережність у наведенні історичних аналогій та висновків, догматизм, "брак об'єктивної критики джерел й огляду на відповідну літературу, безоглядність у ставленні гіпотез й оперування ними як певними фактами науковими", але водночас відзначали у нього "самостійність вислідів, любов до свого предмету..., прозорість викладу і рішучість висновків" [2, с. 4; 7, с. 8]. Щодо рішучості висновків, то в цьому О.Партицький серед кола своїх попередників та сучасників не мав собі рівних. Ніхто до О.Партицького не висунув такої кількості власних оригінальних гіпотез та теорій, які так сміливо суперечили б загальноновизнаним науковим авторитетам та історіографічним традиціям.

Основу історичної концепції О.Партицького становить теорія про фракійців ("траків") як предків слов'ян. Співставивши свідчення античних, візантійських та давньоруських пам'яток про суспільний устрій, побут, звичаї та обряди, міфологію та релігію фракійців і слов'ян та віднайшовши у них чимало подібностей, дослідник дійшов висновку про тотожність цих двох етнічних спільностей. "Людам, що привикли Траків і Слов'ян уважати за два окремі народи, – стверджував вчений, – годі якось освоїтися з думкою, що у Слов'ян переховуються в традиції старотрацька історія, мітологія, поезія" [12, с. 25]. Багато уваги він приділяв вивченню давньофракійської міфології, де віднаходив персонажів-відповідників пізнішої слов'янської міфології.

З-поміж численних фракійських народностей дослідника цікавило насамперед плем'я гетів, яких він вважав за безпосередніх предків русинів, твердячи, що "лиш Русини можуть історію Гетів уважати своєю" [12, с. 285]. Учений спростував поширену думку про появу гетів на півночі від Дунаю лише у IV ст. й доказував, що вони там проживали вже за часів Геродота. Гети, на його думку, були нащадками кімерійців-таргітів, які перед натиском азіатських скіфів ("сколотів") відійшли у межиріччя Дністра та Дунаю. Як бачимо, О.Партицький заперечив твердження Геродота про переселення кімерійців у Малу Азію: "Гети були отже тим народом, що зразу заселяв всю Скитію, а котрий лиш в пізніших часах, тиснений Сколотами, обмежитися мусів на краї, що лежали на захід від Дністра" [12, с. 82].

Ще більш сміливою може видатися інтерпретація дослідником Геродотової розповіді про скіфо-перську війну. На його думку, війну із персами вели саме гети, й описані Геродотом події відбувалися у межиріччя Дунаю та Дністра [12, с. 268, 276–277]. Учений подає також своє бачення причин хибних повідомлень Геродота: "Мовчання про Гетів на північ Дунаю дає ся єдино тим вияснити, що за часів Геродота Гети не становили окремого державного організму, але підвласні були Скитам-Сколотам... отже за Геродота часів існували на сході Європи дві могутні держави:

Тракія і Скитія. Одвітно до тих двох державних організмів Геродот всіх Гетів, як трацьке плем'я, умістив в Тракії (на полудне Дунаю), бо неможливо видавалось йому, щоби і в Скитії могли також жити Траки [12, с. 80].

Не можна оминати увагою погляди О.Партицького на місце й роль скіфів в національній історії, адже цій проблемі він присвятив навіть окрему монографію. Аналізуючи опис Скіфії Геродота, дослідник виокремлював власне скіфів ("скитів") та сколотів. Останні були, за О.Партицьким, іраномовними племенами азіатських кочовиків, що витіснили із Північного Причорномор'я кімерійців-таргітів. Після захоплення цих земель сарматами сколоти переселились у прибалтійський регіон. На думку вченого, саме литовський та латиський народи є прямими нащадками сколотів [12, с. 214–217, 220]. Основну ж частину населення Скіфії (тобто власне "скитів") О.Партицький ототожнював із слов'янами, що були етнічно споріднені із гето-фракійцями: "Трацьких Гетів, що мешкали на північ Дунаю, Геродот зачисляє до народу Скитів. А Траки і Скити – то лиш окремі політичні організми, нарід той сам. В старину Гетів часто називали Скитами, не лиш в значеню географічним, але і народнім" [12, с. 29]. Він висунув гіпотезу, що етнонім Скити походить від перекрученої греками назви Гети або Гіти [10, с. 100]. Геродотових скіфів-землеробів О.Партицький називає скитами-полянами, вбачаючи в них предків давньоруського племені полян [12, с. 197]. Скіфію, як і Фракію, він вважав прабатьківщиною слов'ян [12, с. 13].

Геродотове плем'я андрофагів О.Партицький ототожнював із пізнішими літописними ятвягами [12, с. 239–241], а кробізів із кривичами [12, с. 282]. На його думку фракійське плем'я трибалів після розгрому його римлянами переселилось у Галичину, про що свідчить назва міста Теробовля та гір Медоборів ("Недоборів", що походить від назви племені, якого "не доборили" римляни) [12, с. 310]. О.Партицький вважав бойків нащадками стародавнього кельтського племені боїв, що після розгрому його даками осіло у Карпатах [12, с. 315], а гуцулів – нащадками германського племені готів [12, с. 364]. В західноукраїнському регіоні вчений локалізував племена карпів, гівнів та будинів, про які повідомляв Птолемей. Будинів він ототожнював із літописним племенем бужан [12, с. 354]; як аргумент на користь версії про проживання в краї карпів він наводить назви гір Карпат та річки Коропець в Галичині [12, с. 355]; гівнів або звинів О.Партицький обґрунтовував топонімами Звенигород, Звиняч, Звинячка [12, с. 356–357]. На думку вченого на заході Галичини розміщувалось плем'я вінів – предків скандинавських фінів. Ця назва згодом закріпилася за місцевістю й трансформувалася у пізніші етноніми слов'ян (венеди, в'ятичі) та вестготів (тервінги). Звідси він також виводив і назву Червенські городи [12, с. 366–367].

До числа предків русинів О.Партицький відносив також і гунів ("унів"), яких він локалізував між річками Дніпро та Дністер [12, с. 369]. Назва "уни", на його думку, була видозміненою формою слів "юни", "юнаки" й походить вона від "юних" гетів і даків, що переселялись у ці краї перед натиском римлян. "Оповідання істориків про Гунів-Монголів, – твердив дослідник, – належить до ряду безсовісних байок" [12, с. 20].

Наукову вартість історичних досліджень О.Партицького історики оцінювали неоднозначно. Так, Д.Дорошенко, згадуючи про "Старинну історію Галичини", зазначив, що вона не мала наукового значення [5, с. 183]. М.Грушевський, попри критичні зауваги, у своїй рецензії звернув увагу і на позитивні сторони цієї праці, маючи на увазі насамперед обширність поміщеного тут історичного, етнографічного і лінгвістичного матеріалу. Він також вказав на наукову значимість деяких дослідницьких спостережень та розвідок. Критикуючи наукові методи та підходи О.Партицького, М.Грушевський разом з цим висловлював до нього повагу та симпатію за його невтомну, совісну, тяжку й невдячну працю й посвячення до науки [2, с. 4–5].

Можна погодитись із критичною думкою І.Копача про те, що праці О.Партицького "важні для нас більше зводом матеріалу й духом самостійності та енергії, чим своїми заключеннями" [7, с. 9]. Наукове значення історичних поглядів О.Партицького варто оцінювати у контексті розвитку науки ХІХ-го століття. Так, у 60-х роках, коли науковець-початківець опублікував свою першу історичну розвідку, його наукові підходи та висновки видавались тоді час цілком сучасними, адже в них вбачали вплив поширеної в цей час анатомістичної школи Шляйхера [3, с. 9].

Однак на час виходу "Старинної історії Галичини" ці самі погляди автора у зв'язку із поступом науки уже сприймалися як очевидний анахронізм. Як бачимо, спроба О.Партицького створити цілісну, завершену концепцію етногенезу слов'ян виявилася невдалою з декількох причин: насамперед через однобічні наукові підходи та спричинені ними хибні висновки; через непослідовність, безсистемність викладу матеріалу, нечіткість чи суперечливість висловлюваних думок. Історична схема О.Партицького хронологічно доведена лише до початку ІІ ст., а другого тому своєї праці автор так і не встиг написати. Мало що прояснюють його погляди на історію ІІ–ІХ ст., викладені в окремих невеликих статтях. Тому О.Партицький, як і його сучасники, не зумів логічно об'єднати в єдиний, цілісний процес гето-скіфо-сармато-римський та киево-руський періоди

національної історії. Як бачимо, його теорія гето-фракійського походження слов'ян не узгоджувалась цілком ні з наддунайсько-ілірійською, ні з автохтонною теоріями, хоча і містила елементи обох цих версій.

Таким чином, серед українських істориків Галичини XIX ст., незважаючи на незначну зацікавленість стародавньою історією, спостерігався сталий інтерес до проблеми спільних генетичних коренів слов'янських народів. Більшість наукових підходів тогочасних істориків з цієї проблеми, за винятком хіба що О.Партицького, не відзначалися оригінальністю й були значною мірою запозиченнями із чеської, польської, російської та німецької історіографічних традицій. Домінували серед галицьких істориків теорії наддунайського (Д.Зубрицький, І.Вагилевич), автохтонного (Я.Головацький, Б.Дідицький) походження слов'ян, та наукові версії, що поєднували елементи обох цих теорій (І.Шараневич, О.Партицький). Жоден із названих авторів не давав вичерпної, науково-аргументованої відповіді на питання про походження слов'ян. Ця наукова проблема ще наприкінці XIX ст. залишалась для галичан нез'ясованою, а стародавня епоха – найменш дослідженим періодом.

Слов'янознавчі студії галицьких вчених здійснювалися не стільки з науково-пізнавальною метою, скільки обумовлювалися актуальним на той час соціальним замовленням. Головна ціль тогочасних історичних текстів з проблем етногенезу слов'ян – обґрунтування тези про спільні витоки слов'янських народів, доведення їхньої генетичної спорідненості. Спільна риса всіх слов'янознавчих студій – це доведення культурно-цивілізаційної окремішності та самодостатності "слов'янського світу" й наявності в нього окремого, "слов'янського" шляху історичного розвитку. Здебільшого "слов'янський світ" у його історичні ретроспективи протиставлявся "германському світу"; ці дві етнічно-культурні спільності трактувались як цивілізації-антагоністи навіть ще у стародавню епоху. Тому історичні тексти з проблем етногенезу слов'ян є всі підстави інтерпретувати як частину цивілізаційного дискурсу.

Список використаних джерел:

1. Гербільський Г. Розвиток прогресивних ідей в Галичині у першій половині XIX ст. (до 1848 р.) / Григорій Гербільський. – Львів, 1964. – 253 с.
2. Грушевський М. Партицький Омелян. Старинна історія Галичини / Михайло Грушевський // Записки НТШ. – Т.V.- Кн.1.- 1895. – С. 3–5.
3. Дем'ян Г. Іван Вагилевич – історик і народознавець / Григорій Дем'ян. – К.: Наукова думка, 1993. – 152 с.
4. Дідицький Б. Народная история Руси от начала до новейших времен / Богдан Дідицький. – Львов, 1875. – 224 с.
5. Дорошенко Д. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Право / Дмитро Дорошенко. – К.: Українознавство, 1996. – 257 с.
6. Зубрицький Д. Історія древняго Галичско-Русскаго княжества. – Ч.I. / Денис Зубрицький – Львов, 1852. – 210 с.
7. Копач І. Омелян Партицький (Некролог) / Копач // Записки НТШ. – Т.V.- Кн.1. – 1895. – С. 5–10.
8. Королько А. Громадсько-політична та наукова діяльність Антона Петрушевича: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук 07.00.01 "Історія України" / Андрій Королько. – Чернівці, 2002. – 20 с.
9. Матисякевич З. Історичні погляди Якова Федоровича Головацького. Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук / Зіновій Матисякевич. – Львів, 1974. – 217 с.
10. Партицький О. Велика слав'янська держава перед двома тисячами літ / Омелян Партицький. – Львів, 1889. – 100 с.
11. Партицький О. Гуни – предки Русинів / Омелян Партицький // Діло. – 1890. – Ч. 105, 107, 109, 110.
12. Партицький О. Старинна історія Галичини. – Т.1. (Від VII-го віку перед Христом до року 110 по Христі) / Омелян Партицький. – Львів, 1894. – 372+XVI с.
13. Партицький О. Трагика історія в традиції Слав'ян / Омелян Партицький // Діло. – 1891. – Ч. 140.
14. Шараневич І. Історія Галицько-Володимирської Руси от найдавніших времен до року 1453 / Исидор Шараневич. – Львов, 1863. – 462 с.

Иван Куцый

СЛАВЯНОВЕДЧЕСКИЕ СТУДИИ В УКРАИНСКОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ МЫСЛИ ГАЛИЧИНЫ XIX В. КАК ЛЕГИТИМИЗАЦИОННЫЙ ФАКТОР СЛАВЯНСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ

В статтє исследована взаимосвязь между студиями славянского этногенеза в украинской историографии Галичины XIX в. и генезисом идеи о славянской общности в украинской интеллектуальной мысли. Проанализированы взгляды украинских историков Галичины на проблему происхождения славян.

Ключевые слова: славяне, историография, этногенез, этноним, концепція.

Ivan Kutsy

THE SLAVIC STUDIES IN UKRAINIAN HISTORICAL THOUGHT OF THE XIXTH CENTURY GALICIA AS A LEGITIMATED FACTOR OF THE SLAVIC IDENTITY

The article examines the relationships between studies in Slavic ethnogenesis in Ukrainian historiography of the XIXth century Galicia and genesis of the idea of Slavic unity in Ukrainian intellectual thought. The viewpoints of Ukrainian Galician historians on the origin of the Slavs are analyzed.

Key words: Slavs, historiography, ethnogenesis, ethnonym, conception.

УДК 94(477)

Віра Мельник

**ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ
ТЕОФІЛА ОКУНЕВСЬКОГО**

Розглянуто історіографічну та джерельну базу до вивчення громадської та політичної діяльності Т. Окуневського. Проаналізовано історіографію та джерела, що дають змогу дослідити життя відомого адвоката, політика та громадського діяча.

Ключові слова: Східна Галичина, Теофіл Окуневський, історіографія, джерела, громадсько-політична діяльність.

На початку ХХІ ст. розвиток історичної науки в Україні дав можливість дослідити життя та діяльність осіб, які були організаторами українського національного руху та учасниками боротьби за Українську державу. Одним із важливих завдань сучасної історичної науки є дослідження життєвого шляху та творчої спадщини видатних осіб України. Серед видатних постатей, яких дала нашій державі та світові щедра на таланти покутська земля – яскрава, колоритна постать адвоката, політика, громадського і просвітнянського діяча Теофіла Окуневського, який в наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. уособлював гордість і цвіт галицької інтелігенції. Свій талант, багаті знання, душевну щедрість, гаряче серце щирого українського патріота він до кінця віддав служінню рідному народові, наполегливо працюючи на всіх найважливіших ділянках його національного життя і не тільки.

Проблема громадської та політичної діяльності Т. Окуневського практично не вивчена сучасною історичною наукою. Відсутність глибоких досліджень пояснюється тим, що ім'я відомого українського політика свідомо замовчувалося з ідеологічних міркувань.

Перші спроби дослідити окремі прояви і аспекти багатогранної діяльності Т. Окуневського належать до 20–30-х рр. ХХ ст. Так, К. Левицький [2, с. 256; 3, с. 26; 4, с. 42–46] висловлював думку про нього, як впливового політика. У своїх працях розповідав про активну громадсько-політичну діяльність Т. Окуневського описуючи його виступи. Він першим подає аналіз і партійної діяльності посла.

У підрадянській Україні особу Т. Окуневського здебільшого замовчували, оскільки його громадська та просвітницька діяльність, "не завжди відповідала інтересам трудящих мас" та сприяла "не так зростанню національної свідомості, скільки пропаганді націоналістичних концепцій" [22, с.4]. Слід також виділити праці відомого професора права В. Кульчицького "Галицький Сейм – знаряддя соціального і національного пригнічення трудящих (1861–1914)" та "Державний лад і право в Галичині (в другій половині ХІХ – початку ХХ ст.)" [23, с. 234], які не втратили своєї актуальності і до сьогодні.

З відновленням незалежності України розпочався якісно новий етап у розвитку національної історіографії. Для сучасних вітчизняних дослідників не лише відкрилися колись недоступні архівосховища, а й стала можливою наукова співпраця з істориками в еміграції. Це дало змогу повному переглянути його працю, розпочати вивчення цілої низки питань громадсько-політичної діяльності.

Вагомий історичний матеріал про історію рідної для Т. Окуневського Городенки, а також і важливі аспекти з його життя знаходимо в науковому збірнику "Городенщина" (Історико-мемуарний збірник; Нью-Йорк; Торонто; Вінніпеґ. 1978. – 870 с.). Збірник містить цікаві факти з історії м. Городенки та Городенківського повіту. Більшість з авторів статей були очевидцями описаних подій і тут залишили свої спогади. Серед цих статей варто відзначити статті В. Яшана [41, с.577; 42, с.225; 43, с.94], М. Марунчака [26, с.358; 27, с.583; 28, с.136; 29, с.254; 30, с.290; 31, с.310], Ю. Роїка [33, с.384].